



L'Acadèmia

FUNDACIÓ ACADÈMIA DE CIÈNCIES MÈDIQUES  
I DE LA SALUT DE CATALUNYA I DE BALEARS

# Les novetats ortogràfiques i gramaticals i les ciències de la salut

Josep M. Mestres i Júlia Florit

Servei de Correcció Lingüística de l'Institut d'Estudis Catalans



Barcelona, 27 de febrer de 2019

# Les novetats ortogràfiques i gramaticals i les ciències de la salut

- Una ortografia, un diccionari i una gramàtica per a una llengua de cultura.

2017  
(229 p.)



1995 (2a. ed., 2007)  
(70.000 entrades i 17.500 subentrades)

► Inici   Pròleg/Introducció   Consulta avançada   Lista d'abreviatures   Instruccions

**BENVINGUTS** a la consulta de la segona edició del *Diccionari de la llengua catalana* de l'Institut d'Estudis Catalans

► Consulta bàsica   Consulta avançada

Entrada a cercar:    Condió de cerca :

Escriuiu l'entrada que voleu cercar i indiqueu la condició de cerca.

Els resultats que obtindreu d'acord amb la condició de cerca que heu seleccionat apareixeran ordenats alfabèticament.

**NOTA:** Aquesta versió del DIEC2 no incorpora la nova normativa ortogràfica de l'Institut d'Estudis Catalans. Tanmateix, properament se'n farà l'actualització.

2016  
(1.439 p.)

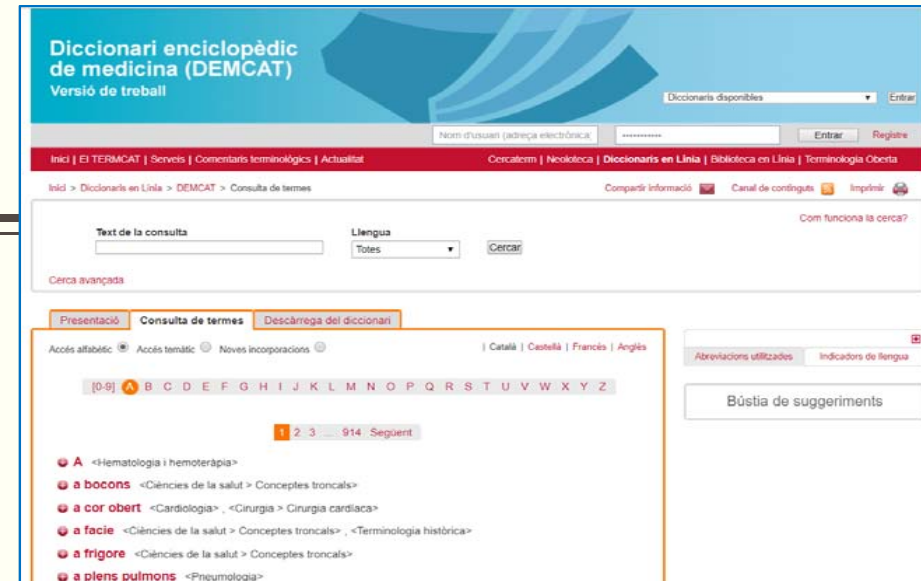


# Excursus: el **DEM** o **DEMCAT**

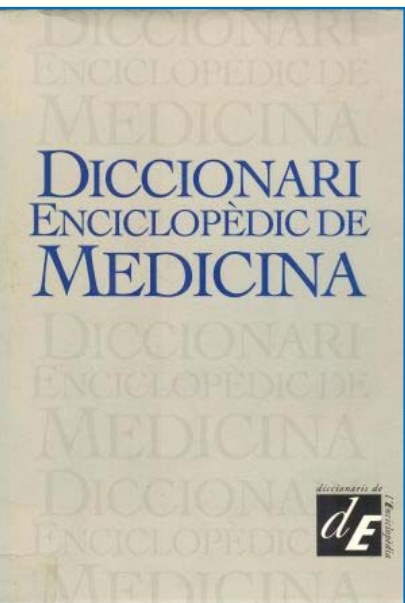
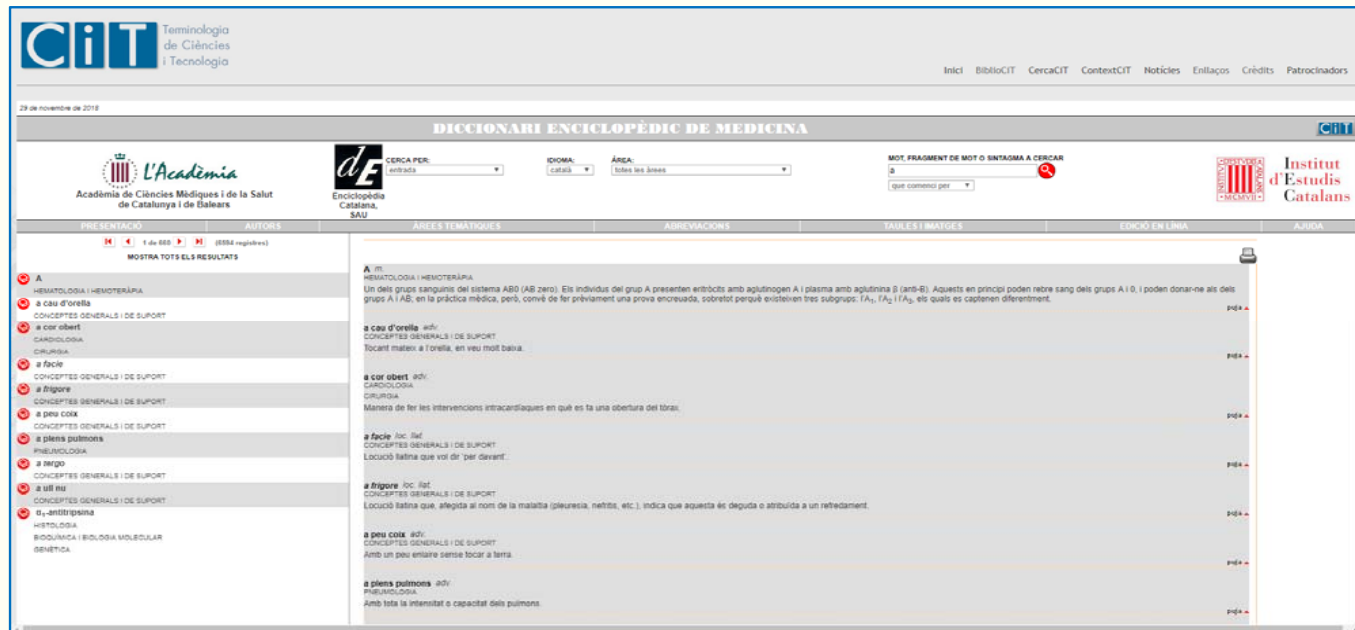
- Tenim tres versions del **Diccionari enciclopèdic de medicina**:

2000  
(2a ed., EC, en paper)

2012  
(2a ed., revisada, IEC, en línia)



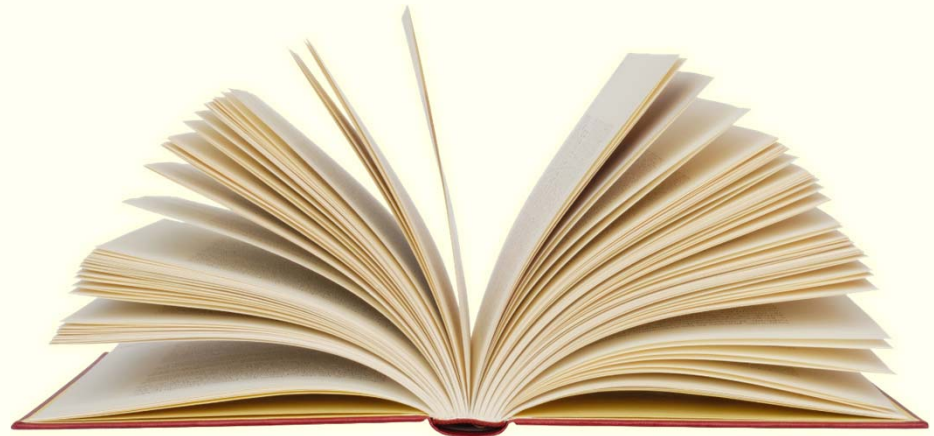
↑  
2015-2018  
(Edició revisada i posada al dia en línia a partir de la de l'IEC)



## 2. L'ortografia com a element referencial de la llengua escrita

---

- En la llengua escrita, l'ortografia confereix una fesomia determinada a l'idioma.
- «L'ortografia, element clau de cohesió i estabilitat de les llengües» (OIEC, p. 9).
- Base d'intercomprensió de tots els usuaris i reflex de la unitat de la llengua.
- Tothom l'ha de fer servir correctament.



## 3. Novetats de l'ortografia de l'Institut d'Estudis Catalans

---

### 3.1. LA GRAFIA DELS MOTS DERIVATS PER PREFIXACIÓ

Regla	Exemples de la regla	Excepcions
Regla general: els mots construïts amb prefixos s'escrueixen, en general, aglutinats (i sense guionet)	monocèfal, pseudoderivat, hemicicle	<i>(numerals i mots patrimonials que porten guionet, entre d'altres)</i>
El segon formant comença per <i>r</i>	antiràbic, infraroig, preregnant, preromà, vicerector	arreflèxia, arrítmia, corregnar, irreatible, erradicació / trirrem, prorrata
El segon formant comença per <i>s</i> seguida de vocal	aerosol, contrasentit, cromosoma	dessagnar, dessuar, dissoldre, ressonar, ressec ( <i>però, per tradició, resecció</i> ) / pressupost
El segon formant comença per <i>s</i> seguida de consonat (sense pèrdua de la <i>e</i> inicial)	<i>Amb un mot català:</i> antiespasmòdic, semiesfèric, subespècie, supraescapular	amfisbena, anastomosi, microscopi

## 3. Novetats de l'ortografia de l'Institut d'Estudis Catalans

### 3.1. LA GRAFIA DELS MOTS DERIVATS PER PREFIXACIÓ (CONT.)

Casos especials que porten guionet	Exemples de la regla	Excepcions
El prefix <i>no-</i>	no-metall, no-electròlit, geometria no-euclidiana	no confessionalitat de l'Estat, els no fumadors, organització no governamental
El prefix precedeix majúscula, xifra, símbol, cometes o cursiva	fluorescència anti-Stokes, selecció sub-21, globulina anti-D, ex-«xirucaire», anti- <i>skinheads</i>	
El prefix precedeix una expressió lexicalitzada	anti-tos ferina, ex-directora general, pseudo-ciència-ficció	exprofessora de química, subdirector del departament
Ús discrecional admissible	co-rector ≠ corrector ex-portador ≠ exportador pre-fixat ≠ prefixat	<i>(en general, no cal fer aquesta distinció)</i>
Ús del guionet en les coordinacions	Exemples de la regla	Excepcions
Alguns termes d'especialitat prefixats coordinats	pre- i postoperatori, sub- i suprahepàtic	<i>(no es fa servir en el lèxic general)</i>

## 3. Novetats de l'ortografia de l'Institut d'Estudis Catalans

### 3.2. LA GRAFIA DELS MOTS COMPOSTOS

Regla	Exemples de la regla	Excepcions
Regla general: els mots compostos s'escriuen, en general, aglutinats (i sense guionet)	clarobscur, marcapassos / fisicoquímic, labiodental, psicopedagog, piscifactoria	<i>(numerals, alguns manlleus i mots patrimonials que porten guionet, entre d'altres)</i>
El segon formant comença per <b>r</b>	aerorefrigerant, iberoromà	cefalorraquidi, otorrinolaringòleg, neurorràfia, ornitorrinc
El segon formant comença per <b>s</b> seguida de vocal	politicosocial, jocoseriós	altressí, tornassol
El segon formant comença per <b>s</b> seguida de consonant (sense pèrdua de la <i>e</i> inicial)	<i>Amb un mot català:</i> ciberespai, heliestació / arterioesclerosi, bioespeleologia, broncoespirometria	∅ / megàspora, estratosfera, gimnosperma, prescriure

Ús del guionet en les coordinacions	Exemples de la regla	Excepcions
Alguns termes d'especialitat prefixats coordinats	homo- i heterosexual	<i>(no es fa servir en el lèxic general)</i>

## 3. Novetats de l'ortografia de l'Institut d'Estudis Catalans

### 3.2. LA GRAFIA DELS MOTS COMPOSTOS (MANLLEUS)

Regla	Exemples de la regla	Excepcions
Els manlleus adaptats s'escriuen aglutinats (i sense guionet)	agnusdei, exlibris, vademècum	
Els manlleus no adaptats aglutinats que s'escriuen també aglutinats en la llengua d'origen	<i>bypass, copyright, leitmotiv</i>	
Manlleus no adaptats que s'escriuen amb guionet perquè en la llengua d'origen porten guionet	<i>prêt-à-porter, chill-out</i>	
Manlleus no adaptats que s'escriuen amb guionet perquè en la llengua d'origen van separats	<i>au-pair, music-hall, jet-lag</i>	(amb caràcter sintagmàtic) <i>bel canto, femme fatale, kale borroka</i> <i>(Vegeu l'apartat 3.3, més endavant)</i>

#### ■ ALTRES CASOS ESPECIALS QUE PORTEN GUIONET

- *Alguns termes d'especialitat en què un dels elements és un símbol: 2,4,6-trinitrofenol, pH-metre, omega-3, enzim succinil-CoA-sintetasa, àcid p-aminobenzoic*



## 3. Novetats de l'ortografia de l'Institut d'Estudis Catalans

### 3.3. LA GRAFIA DE LES LOCUCIONS I DELS SINTAGMES LLIURES

Locucions i sintagmes lliures catalans		
Regla	Exemples de la regla	Excepcions
Regla general: les locucions i sintagmes lliures catalans s'escriuen separats	mal humor, cafè amb llet, mal de cap, vist i plau, tot terreny  <i>(Nota: atenció al plural punts i coma)</i>	<i>(amb un sentit diferent)</i> vetesifils, vaivé, maldecap, vistiplau, totterreny
Locucions i sintagmes lliures que són manlleus no adaptats		
Regla	Exemples de la regla	Excepcions
Totes les expressions llatines van separades	<i>in vitro, de facto, ex cathedra, stricto sensu</i>	
Les locucions adverbials i adjectivals van separades	<i>off de record, a capella</i>	
Els manlleus nominals amb caràcter sintagmàtic (descriptius) van separats	<i>bel canto, femme fatale, kale borroka, dolce stil nuovo</i>	<i>els derivats, en català i aglutinats:</i> belcantisme, estilnovista

## 3. Novetats de l'ortografia de l'Institut d'Estudis Catalans

---

### 3.4.1. CANVIS EN L'ÚS DE L'ACCENTUACIÓ: ELS ACCENTS DIACRÍTICS

Mots amb accent diacrític									
sing.	pl.	sing.	pl.	sing.	pl.	sing.	pl.	sing.	pl.
<b>bé</b>	béns	<b>mà</b>		<b>pèl</b>	pèls	<b>sí</b>	sís	<b>té</b>	
<b>déu</b>	déus	<b>més</b>		<b>què</b>	quès	<b>sòl</b>	sòls	<b>ús</b>	
<b>és</b>		<b>món</b>		<b>sé</b>		<b>són</b>		<b>vós</b>	

- *No s'aplica l'accent diacrític en els compostos i en els derivats: adeu-siau, a contrapel, entresol (però, pèl-roig, més-enllà)*
- *Es manté l'accent diacrític en els topònims: Còll, Jóc, Móra, carrer del Cós*

## 3. Novetats de l'ortografia de l'Institut d'Estudis Catalans

---

### 3.4.2. CANVIS EN L'ÚS DE L'ACCENTUACIÓ: L'ACCENTUACIÓ DE LES FORMES BALEÀRIQUES DE LA PRIMERA PERSONA DEL SINGULAR DEL PRESENT D'INDICATIU

Regla	Exemples de la regla	Excepcions
S'escriuen amb accent greu (è) les formes de la primera persona singular del present d'indicatiu dels verbs acabats en <i>-enar</i> i <i>-esar</i>	embèn, remèn	berén, ordén
S'escriuen amb accent agut (é) les formes de la primera persona singular del present d'indicatiu dels verbs acabats en <i>-essar</i>	confés, exprés, ingrés	

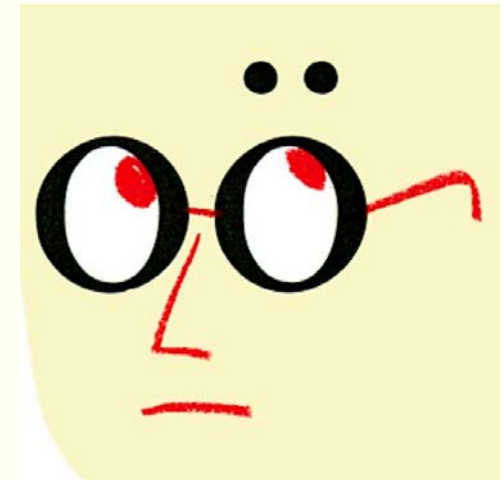
Regla	Exemples de la regla	Excepcions
S'escriuen amb accent greu (ò) les formes de la primera persona singular del present d'indicatiu dels verbs acabats en <i>-osar</i> i <i>-ossar</i>	expòs, propòs, desglòs	embós, esbós

## 3. Novetats de l'ortografia de l'Institut d'Estudis Catalans

---

### 3.5. CANVI EN L'ÚS DE LA DIÈRESI

Regla	Exemples de la regla	Excepcions
Els derivats amb el sufix <i>-al</i> no duen dièresi si el seu primitiu respectiu tampoc no en porta	coit > coital esferoide > esferoidal trapezoide > trapezoidal fluid > fluidal ( <i>però</i> fluïdesa)	laic > laïcal proïsmes > proïsmals veí > veïnal



## 3. Novetats de l'ortografia de l'Institut d'Estudis Catalans

### 3.6. L'ÚS DE L'APÒSTROF

Regla d'apostrofació	Exemples de la regla	Excepcions
Regla general d'apostrofació: els articles definits <i>el</i> i <i>la</i> revesteixen la forma <i>l'</i> i la preposició <i>de</i> revesteix la forma <i>d'</i> davant de vocal o hac muda	<i>l'aire</i> , <i>l'hulla</i> , <i>l'asimetria</i> / <b><i>d'aire</i></b> , <b><i>d'hulla</i></b> , <b><i>d'asimetries</i></b>	<b><i>la idea</i></b> , <b><i>la unió</i></b> , <b><i>la humanitat</i></b> , <b><i>el Halley</i></b>
S'apostrofa l'article femení i la preposició <i>de</i> davant els noms polisíl·labs de les lletres d'altres alfabetes	<i>l'alfa</i> , <i>l'òmicron</i> , precedit <b><i>d'alef</i></b>	<b><i>la ain</i></b> , <b><i>la het</i></b> , seguit <b><i>de he</i></b> / <b><i>la α</i></b>
S'apostrofa l'article singular (tant el masculí com el femení) i la preposició <i>de</i> davant de nombres i de sigles que es lletregen	<i>l'HTML</i> , una dosi <b><i>d'LSD</i></b> , <i>l'11è president</i> , <i>l'XI Simposi</i>	
S'apostrofa l'article masculí singular davant manlleus començats per <i>s</i> , <i>f</i> o <i>z</i> seguida de consonant	<i>l'ftalat de potassi</i> , <i>l'zwitteriò</i> , <i>l'statu quo</i>	

## 3. Novetats de l'ortografia de l'Institut d'Estudis Catalans

---

---

### 3.6. L'ÚS DE L'APÒSTROF (CONT.)

Regla de no apostrofació	Exemples de la regla	Excepcions
No s'apostrofa l'article femení ni la preposició <i>de</i> davant de les lletres i dels noms de les lletres catalanes	<b>la e / la e, la s, la hac</b> , davant <b>de e</b> , en forma <b>de S</b>	
No s'apostrofa l'article femení singular ni la preposició <i>de</i> davant manlleus començats per <i>s, f</i> o <i>z</i> seguida de consonant	<b>la ftiriasi</b> , la República Democràtica <b>de Sri Lanka</b>	
No s'apostrofa l'article definit (tant el masculí com el femení) ni la preposició <i>de</i> davant els símbols	<b>el H</b> és un gas molt volàtil, 10 mg <b>de As</b>	<b>l'α-retinol</b> , <b>l'L-dopamina</b>

### 3. Novetats de l'ortografia de l'Institut d'Estudis Catalans

---

#### 3.6. ALTRES CANVIS ORTOGRÀFICS EN LA SEGONA EDICIÓ DEL *DICCIONARI DE LA LLENGUA CATALANA*

A partir del 2017	Fins al 2016
agikan	aga khan
<i>alter ego</i> [ll.]	àlter ego
bantú [o bantu]	bantu
<i>delirium tremens</i> [ll.]	delírium trèmens
dóngola	dòngola
hàndicap	<i>handicap</i> [angl.]
hitita	hittita
ídix	jiddisch
kan	khan
kirieleison	kyrieleison
maharajà	maharaja

A partir del 2017	Fins al 2016
maharaní	maharani
monoraïl [o monorail]	monorail
<i>pater familias</i> [ll.]	<i>paterfamilias</i> [ll.]
raïl [o rail]	rail
rajà	raja
raní	rani
tuàreg	tuareg
viking -a	víking
zigurat	ziggurat
zulú [o zulu]	zulu

## 4. Novetats de la gramàtica de l'Institut d'Estudis Catalans

---

### 4.1. Quantes gramàtiques normatives tenim?

La GIEC va acompanyada de dues altres versions simplificades, les quals han sortit publicades entre el final de l'any 2018 i l'inici del 2019.

---

#### **GIEC**

*Gramàtica de la llengua catalana*, que descriu d'una manera prou exhaustiva la realitat de la llengua que pugui servir de base per a la codificació gramatical. Conté 1.456 termes (455 de nivell bàsic, 928 de subordinats i 73 sinònims complementaris).

#### **GEIEC**

*Gramàtica essencial de la llengua catalana*, reformulació de la GIEC per a fer-la accessible a un públic més general, tant pel que fa al contingut com pel que fa a la forma d'expressió d'aquesta, i per a facilitar-ne la consulta per mitjà d'Internet. Conté un glossari amb 568 termes.

#### **GBU**

*Gramàtica bàsica d'ús*, de consulta adaptada als usuaris amb coneixements gramaticals generals que necessita resoldre dubtes en l'ús.

I la *Gramàtica normativa valenciana* (2006)?



## 4. Novetats de la gramàtica de l'Institut d'Estudis Catalans

---

---

4.2. És una obra institucional, normativa i descriptiva alhora, i per a la llengua general.

4.3. Assenyala l'adequació a la varietat diatòpica (dialecte) o diafàsica (registre) del fenomen.

Nivells de formalitat amb els corresponents indicatius de registre utilitzats en aquesta gramàtica

NIVELL DE FORMALITAT	INDICATIUS
<i>Alta formalitat</i> <i>(en contraposició a la formalitat mitjana)</i>	marcadament/més/molt formal pronúncia molt acurada
<i>Formalitat mitjana</i>	formal pronúncia acurada
<i>Baixa formalitat</i>  <i>+ espontaneïtat (registre col·loquial)</i>	(més) informal menys/poc formal  col·loquial/col·loquialment familiar pronúncia poc acurada pronúncia ràpida i espontània espontàniament

## 4. Novetats de la gramàtica de l'Institut d'Estudis Catalans

---

### 4.4. Presenta una complexitat terminològica considerable

La terminologia gramatical emprada en la GIEC és complexa i barreja termes tradicionals i termes provinents de la lingüística més recent, la qual cosa pot dificultar la comprensió d'alguns passatges.

La **Gramàtica essencial de la llengua catalana** ha escurçat la nomenclatura terminològica (de 1.456 a 568 termes) i ha procurat simplificar la doctrina gramatical per a fer-la més assequible al públic en general.

### 4.5. Parts principals: fonètica, morfologia i sintaxi (1.312 p. de contingut doctrinal)

- La fonètica ocupa 115 p., el 8,8 % del total.
- La morfologia ocupa 352 p., el 26,8 % del total (amb 82 paradigmes verbals complets).
- La sintaxi ocupa 845 p., el 64,4 % del total.

### 4.6. Finals de l'obra: l'índex analític i l'índex general

- L'índex analític ocupa 96 p. i conté termes i conceptes.
- L'índex general ocupa 28 p. i arriba fins al quart nivell d'apartats.

## 4. Novetats de la gramàtica de l'Institut d'Estudis Catalans

---

### 4.7. Un passatge inquietant?

La **Gramàtica de la llengua catalana** exposa la normativa en dos cossos de lletra diferent: «gran» i «menuda». A les pàgines xxx-xxxi dels inicis de la GIEC, corresponent a l'epígraf 2.1 de la «Introducció», que tracta de les dues mides de lletra de l'obra, s'hi afirma:

«A grans trets, els paràgrafs en lletra menuda contenen informació referida als aspectes següents:

»**a)** el tractament de variants més locals relacionades amb les tractades en el paràgraf precedent de la lletra grossa o amb les que es comenten en l'apartat;

»**b)** la introducció d'aclariments sobre l'anàlisi gramatical aplicada o sobre les diverses possibilitats d'anàlisi aplicables en els estudis sobre la qüestió, precisions sobre la terminologia emprada, etc.


»Tota aquesta informació vehiculada en **lletra menuda** pot interessar especialment als estudiosos i als lectors que desitgen ampliar el coneixement de la gramàtica de la llengua catalana, però **es considera prescindible per a la comprensió del text i l'aplicació de la norma.**»

## 4 *bis*. Una novetat d'última hora: la GEIEC (27.1.2019)

---

La **Gramàtica essencial de la llengua catalana** (GEIEC, 2018) és una versió reduïda de la **Gramàtica de la llengua catalana** (GIEC, 2016) de l'Institut d'Estudis Catalans. Es presenta amb un format adaptat per a la consulta en línia i té com a objectiu general fer accessible a un públic ampli la descripció i la normativa gramaticals contingudes en la GIEC. Aquesta gramàtica en línia de l'IEC es pot consultar en l'adreça <https://geiec.iec.cat>.

La GEIEC comprèn trenta-dos capítols (la GIEC en conté trenta-cinc) i, en extensió (nombre de caràcters), supera lleugerament el 50 % de la GIEC. Les explicacions s'organitzen al voltant de quadres resum (n'hi ha 245, a més de 14 taules i 30 figures), els quals permeten anar ràpidament al contingut concret que se cerca. Com a elements de suport, compta també amb un glossari en línia (amb 568 termes definits i exemplificats), que resol dubtes terminològics durant la consulta, i amb remissions internes (⇒; p. ex., § 17.3) i externes a la GIEC (p. ex., § 17.3) i a l'**Ortografia catalana** (OIEC, 2017; p. ex., § 3.2.1), per bé que, de moment, les externes només indiquen l'epígraf on se'n parla.

També hi ha remissions a les conjugacions verbals (V). A més, es preveu que pròximament incorpori àudios () , de manera que es podran sentir els exemples dels continguts de fonètica i fonologia tal com es pronuncien en diferents parlars.

## 5. Casos de la gramàtica fixats o modificats

---

Uns quants casos de la gramàtica que han fixats en aquesta obra o que han experimentat modificacions:

### MORFOSINTAXI

- 5.1. L'ús de les preposicions **per** i **per a**
- 5.2. El quantificador **uns/unes** amb el valor de **uns quants**
- 5.3. La combinació conjuntiva **i/o**

### LÈXIC

- 5.4. La preposició llatina **versus** amb el sentit 'contra'

## 5. Casos de la gramàtica fixats o modificats

---

Uns quants casos de la gramàtica que han fixats en aquesta obra o que han experimentat modificacions:

### FRASEOLOGIA

- 5.5. L'expressió **venir + PP + per**, equivalent a **ésser + PP + per**
- 5.6. L'expressió **a nivell de** no és recomanable en sentit figurat ('per mitjà de')
- 5.7. L'expressió **al respecte** ('respecte d'això')
- 5.8. L'expressió **degut a + COMPLEMENT** ('a causa de')

Moltes gràcies  
per la vostra atenció!

